

JOSEP PALAU I FABRE, AUTOTRADUCTOR¹

El tema d'aquest col·loqui és la frontera. Es fa molt difícil parlar de fronteres quan ens referim a Josep Palau i Fabre. Ho és per la seva actitud vital d'haver-se saltat tots els límits que se li van posar al davant, una actitud definida com a *al·químia*, que queda palesa en la seva producció: una obra que concep la literatura com un tot, que no entén els gèneres com a caselles tancades, que tendeix clarament a la intertextualitat, i en què s'hi aprecien influències tan diverses com les simbolistes, les surrealistes i altres de procedència oriental. El conjunt de la seva obra literària és el resultat d'una experimentació total i global i és una recerca constant de la identitat a través de la desintegració del jo, el mimetisme i el somni. Ni la traducció ni l'autotraducció no en són cap excepció.

I. PALAU I FABRE I LA TRADUCCIÓ

La traducció en Palau i Fabre és un tema apassionant i complex. Palau mai no va ser un traductor professional, ni s'hi va considerar. Tot i això, va exercir de traductor diverses vegades, sobretot per afinitat amb els autors traduïts. En aquest sentit, cal destacar especialment les traduccions d'*Una temporada a l'infern* i *Il·luminacions* d'Arthur Rimbaud, i les *Versions d'Antonin Artaud* (per conèixer amb més profunditat l'obra traduïda per Palau i els seus postulats traductològics, veg. Clapés/Udina 2006; García Ferrer/Rom 1993; Ramis 2009; Sala-Sanahuja 2000).

Palau i Fabre no va concebre, però, la traducció d'una manera convencional, com a reproducció de l'obra existent d'un autor en una altra llengua, sinó que va anar molt més enllà i també hi va aplicar l'experimentació, l'alquímia. El poeta concebia la traducció com a transcreació i com a lectura de l'original,

1. Aquest article ha estat possible gràcies a una beca FPU del Ministeri de Ciència i Innovació i s'emmarca en el projecte ministerial FFI2008-03522: «Traducción, recepción y literatura catalana durante el régimen franquista (1939-1975)».

és a dir, com un acostament personal al text i a l'autor traduïts. Aquesta visió alquímica de la traducció ens ha de permetre comprovar el grau de matisos que implica la paraula *traducció* en Palau i Fabre, i, per extensió, també la paraula *autotraducció*.

D'entrada, cal distingir quan el poeta s'expressa en la traducció o quan a través d'ell intenta expressar la veu del poeta original. Dit d'una altra manera, cal diferenciar la traducció que apareix a *Poemes de l'alquimista*, la que exerceix per trobar en els altres la seva pròpia veu, i la traducció pròpiament dita, en la qual Palau és el transmissor de la veu dels autors traduïts.

Si ens aturem un moment en algunes reflexions de Palau i Fabre publicades a la revista *Poesia* —aparegudes posteriorment a *Els quaderns de l'alquimista*—, hi podem trobar algunes mostres del seu pensament sobre la relació entre la poesia i la traducció. A «El Mèdiu» (núm. 16), per exemple, Palau incidia en la idea del poeta com a traductor d'unes realitats que van des dels seus avantpassats a les seves pròpies experiències, tot passant per forces de la natura. D'altra banda, a «Crear, traduir» (núm. 4), Palau va escriure el següent:

Totes les poesies són traduccions. Tota poesia és la traducció d'un poema viu engendrat en l'esperit. Aquest original és inassolible; resta sempre inèdit. La poesia és, per tant, l'art de traduir la vida de l'esperit mitjançant l'esperit. Operació doble on malícia i ingenuïtat són una mateixa cosa, on la intel·ligència i l'instint es confonen, on el bé i el mal desapareixen. Operació completa, per tant, total. La més pròxima a una Coneixença, la que ens acosta més a l'absolut.

Arran d'aquestes reflexions, es pot observar que traduir és un acte creador en si mateix i que, per a Palau, té una importància cabdal. A *Poemes de l'alquimista* es veu molt clar amb les lectures, els comentaris i les reflexions realitzats a partir de poemes d'altri, com ara Rosselló-Pòrcel —«Imitació a Bartomeu Rosselló-Pòrcel»—, Rimbaud, Baudelaire o Carles Riba —«Fragments del laberint». Amb tot això també hi ha traduccions pròpiament dites i exercicis de lectura, que són una mostra clara de l'apropament i l'apropiació dels textos i els autors: la lectura, la interpretació en un moment determinat i en unes circumstàncies pròpies i intransferibles. Ens trobem, doncs, davant la mirada de l'altre. Es tracta de la traducció com a creació, de la utilització d'un text extern per introduir la pròpia veu: la transcreació.

En tots aquests processos que per a Palau i Fabre formen part de la traducció (lectura, comentari, reflexió, etc.) no es parla d'imitació com a tal; el poeta no hi creu, ja que considera que no es pot ser autèntic si només s'imita (veg. «Sobre l'autenticitat», Palau i Fabre 1991: 36-43). Exemples d'això són la reproducció del poema «Sensation», de Rimbaud, que va titular «L'aventura» (veg. annex 1), i del qual va fer cinc versions diferents. Mentre que la primera és una bona traducció literal, en la resta el referent del poema de Rimbaud cada vegada és més llunyà, fins que, en la cinquena versió, ja gairebé no s'hi veu

la relació literal amb el poema original. Un altre exemple d'aquest joc és el poema «L'étranger», de Baudelaire, convertit en «La identitat» (veg. annex 2).

Així, Palau posa a prova els límits de la imitació mitjançant la traducció. Palau parteix del grau zero de la traducció fins a arribar a un punt en el qual la versió s'allunya cada vegada més de la seva vinculació amb l'original. Per a Palau, segurament, era més autèntica la darrera versió, la que era més a prop d'ell, de la seva experiència, perquè, en el fons, era més a prop de la *idea* original de Rimbaud o de Baudelaire. Per tant, no es pot parlar només de traducció, sinó també de creació.

Tot això contrasta amb el Palau traductor de Rimbaud, *Una temporada a l'infern* i *Il·luminacions* (1966) —i també *Els deserts de l'amor* (en l'edició de 1982)—, i Artaud, *Versions d'Artaud* (1977). En aquest cas, Palau opta més aviat pel literalisme. Un literalisme que no s'entén de forma convencional, com a traducció «de la lletra», sinó que en Palau el tractament literalista respon a la voluntat d'amagar la seva personalitat per tal d'obtenir la vertadera veu de l'autor traduït. Les seves paraules a la «Nota sobre la traducció» d'*Una temporada a l'infern* i *Il·luminacions* ho aclareixen (Rimbaud: 186):

Potser [...] aquest exercici m'ha estat possible, no havent-me considerat mai traductor, per la gran simpatia que sento envers aquest geni-infant [Rimbaud]. Un poema meu escrit fa molts anys —«L'Aventura»— semblà provar aquesta afinitat electiva. Però en aquell poema l'aventura era inversa a la d'ara. Allí es tractava —seguint un mètode picassà— d'arribar a mi mateix a partir d'altri. Aquí es tracta de prescindir de mi per fer emergir constantment aquest altri.

En aquest sentit també cal destacar una reflexió de l'any 1979 en l'article «Marià Manent i les seves versions de poesia xinesa» (Palau i Fabre 1997: 324):

En cap altre llibre nostre tant com en *L'aire daurat* el problema dels límits entre creació i adaptació no em sembla tan patent, tan candent. Perquè, d'acord amb el que he dit abans, *L'aire daurat* és un llibre fidel a l'original —a l'esperit de l'original—, precisament en la mesura que és un llibre creatiu. Per no haver-se limitat a ser una traducció, sinó precisament a causa de la seva part de creació, aquest llibre sembla endinsar-nos en el món que endevinem darrere les paraules. I aquest endevinar darrere les paraules —talment com si el llenguatge humà fos un paravent— se m'acut que deu ser una de les qualitats inherents a la poesia xinesa. Tot el que és dit en el poema és per permetre'ns d'entreveure el que no és dit, potser perquè és l'indicible.

Ens trobem davant de dues formes simètriques, dues modalitats oposades d'encarar l'obra de l'altre. D'una banda, el literalisme amb què tradueix Rimbaud o Artaud, a partir del qual els poetes traduïts suplantem la veu del traductor i, per tant, també la seva identitat. De l'altra, unes versions en què «els autors traduïts adopten la identitat del “traductor”, a la manera d'allò que Picasso farà, plàsticament, amb *Las Meninas* de Velázquez, deu anys més tard (1957)», com apunta Sala-Sanahuja (2000: 172). En aquest últim cas la traduc-

ció és una altra forma d'alquímia, la que busca el renaixement de la pròpia veu a partir de la dels altres.

De les paraules de Palau, també trasllueix el fet que no és un traductor en el sentit professional, sinó que s'hi dedica per una qüestió d'afinitats, com ja he comentat al començament. Aquesta circumstància fa que senti una mena d'adoració pels autors que tradueix i que tradueixi segons la hipòtesi que «tot ha estat fet com si una traducció literal fos possible» i reservi «l'equivalència, l'aproximació, la invenció» per a casos extrems. Tanmateix, cal anar alerta amb aquest aparent literalisme, com també veurem de les traduccions que fa de la seva obra.

Literalisme no vol dir en cap cas fidelitat literalista, ja que no hi ha en Palau una sacralització dels mots de l'original. El seu literalisme és adoptar la identitat de l'autor de l'original i, per tant, despullar-se de tota personalitat pròpia; això també ho fa en el sentit lingüístic i deixa de banda els trets característics del seu estil, ja que no és el seu estil qui ha de parlar, sinó el de l'autor traduït. Sala-Sana-huja (2000: 175) ho exemplifica amb la versió de Palau dels poemes d'Artaud:

A les seves versions d'Artaud, Palau troba solucions radicals, impensables en cap altra mena de text: derivacions, jocs de mots, onomatopeies, un seguit inexhaurible de recursos que serveixen com a litúrgia d'aquell gran forat expressiu, proliferant i dens, que va ser la veu d'Artaud. Per això Palau parlarà al pròleg, referint-se a l'obra traduïda, de «profanació».

Tornem, però, a *Poemes de l'alquimista* i a aquesta traducció com a transcreació. És força interessant endinsar-se en aquesta concepció de la traducció que Palau proposa, ja que fa veure d'una manera molt clara les interioritats i repercussions que implica la traducció; la impossibilitat de traduir i, alhora, les múltiples possibilitats que es desprenen de la traducció.

En Palau queda clar que la traducció és una recreació, una creació paral·lela, autònoma, però alhora recíproca. Com més difícil i complicat és el text, és més recreable i més seductor, i més possibilitats hi ha d'embastar-ne un de nou. La traducció, entesa d'aquesta manera, no s'ha de fixar només en el significat, sinó en el signe en si mateix: les propietats sonores, visuals, etc. I això no vol dir que la traducció no sigui literal, sinó que s'ha d'entendre la literalitat d'una altra manera, és a dir, que ser literal no impliqui la submissió a unes paraules que ens poden fer esclaus d'una mala traducció, i deixar-se endur per allò que realment traspua el poema, per sobre de les mateixes paraules.

Per tant, si traduir poesia és impossible, com deia Octavio Paz,² cal posar-hi art, com fa Palau i Fabre: l'objectiu de l'art és sempre alguna cosa impossible. Una bona pedra de toc per a la reflexió traductològica.

2. «Los sentidos del poema son múltiples y cambiantes; las palabras del mismo poema son únicas e insustituibles. Cambiarlas sería destruir el poema. La poesía, sin cesar de ser lenguaje, es un más allá del lenguaje» (Paz 1971: 15).

En les versions de Baudelaire i Rimbaud, Palau intenta crear per mitjans paral·lels els efectes de la lectura de l'original en francès. Aquests efectes, però, no són més que el propís, els que li van produir a ell com a lector en un moment determinat: per tant, aquesta traducció és fruit del jo del poeta, del seu jo i les circumstàncies que l'envoltaven. La traducció exemplifica així un procés de recepció personal del text traduït, cosa que demostra com, en el fons, som davant d'una elecció parcial, que depèn de cada persona, dels seus coneixements, inquietuds o estats d'ànim. Per tant, la traducció no és el text del poeta original, sinó la visió que el traductor se n'ha fet, amb la qual cosa traduir és una tasca de creació semblant o igual al procés de creació del poeta. En el fons, la traducció és un producte nou, d'alguna manera independent de l'original, per poder aconseguir una eficàcia equivalent en l'altra llengua. Traduir és, en definitiva, transcrear.

II. L'AUTOTRADUCCIÓ

Com en el cas de la traducció, Palau tampoc no es va prodigar gaire en l'autotraducció, ja que només es va autotraduir la seva obra poètica al castellà, recollida a *Poemas del alquimista* (1979 i 2002). Vegem ara de quina manera totes les consideracions fetes fins ara sobre la traducció en Palau i Fabre es traslladen a la seva pràctica autotraductora, en què l'experiment i l'experimentador coincideixen en la mateixa persona. No és una tasca fàcil i hi reflexiona al «Prólogo» de l'edició castellana de *Poemas de l'alquimista* (Palau i Fabre 1979: 13-15).

El primer que sobta, tenint en compte la seva concepció àmplia de la traducció i el tema de l'afinitat, és que Palau no hagués considerat autotraduir-se per si sol i que fos una altra persona qui el va encoratjar a fer-ho. Va ser el recel del traductor i la consideració que només un mateix pot arribar a entendre tot el significat del poema el que el va empènyer a tirar endavant aquesta tasca. Una actitud força general entre els autotraductors actuals i una de les justificacions més utilitzades arreu per qui emprèn la tasca de traduir la pròpia obra (1979: 13):

Ante la tarea delicada de escoger un traductor, anduve vacilante durante un cierto tiempo. ¿En qué manos confiar este hijo de mis entrañas y de mis desvelos? Sin duda los poetas somos gente susceptible, y sin duda yo lo soy, como tal, en demasía. Quizá por saberme así, quizá por intuir los disgustos y los tropiezos que esta abnegada labor podía acarrear en el caso de confiarla a otras manos, mi amiga Montserrat me persuadió que emprendiera la tarea yo mismo. ¡Cuál no fue mi sorpresa al darme cuenta de que los poemas acudían a mi llamada con más solicitud y más suerte de la que yo mismo esperaba!

Aquest recel contrasta i coincideix alhora amb les traduccions que ell va fer a *Fragments del laberint*. Hi contrasta perquè ell va fer versions de poemes d'altres autors com una lectura personal exemplar: la visió d'un poeta en un moment determinat i amb unes característiques determinades. Per contra, hi

coincideix des del moment que ell busca la pròpia veu i aquesta només la pot aconseguir ell mateix amb l'autotraducció.

De totes maneres, Palau s'adona que la tasca d'autotraduir-se no és pas igual a la de traduir un altre poeta. Les llibertats són molt més grans, però, alhora, també representen uns altres perills: la dificultat de trobar la veu d'aquell moment determinat i no suplantar-la per l'actual —ja que es tracta de traduccions a posteriori—, o el perill de crear un poema paral·lel en lloc de traduir-lo (1979: 13-14):

El problema de la traducció se me impuso, de pronto, en términos muy distintos a como se me había presentado hasta entonces. Traducirme a mí mismo no era lo mismo que traducir a otro poeta, por más compenetrado que con él me creyera. Mi campo de acción era mucho más holgado y a la vez más exigente. No me resignaba a perder ni un ápice del valor que pudiera tener el poema original, pero, por otra parte, podía acudir al personaje que escribió el poema —o al que a mí me parecía que lo había escrito— y, después de él, adentrándome en él, permitirme una interpretación —una libertad de movimientos—, que nunca me hubiera atrevido a tener con otro poeta. Me di cuenta, así, de que estaba procediendo a una nueva alquimia, sin duda la última que me sería permitida con mis poemas, porque, a fin de cuentas, se trataba de una trasmutación de valores de una lengua a otra, para obtener la cual, más que el diccionario o la gramática, me servían elementos imperceptibles, intuitivos, que me obligaban, muy a menudo, a recrear el poema. La recreación era, en este caso, la verdadera traducción, y no se me daba la una sin la otra. Sin duda este fenómeno es aplicable a toda auténtica traducción, pero en el caso de la mía, de la que yo era a la vez juez severo y parte comprometida, el fenómeno se convertía en el eje capital de la empresa. Para decir, en castellano, lo que yo sé que digo en mi original catalán, a veces necesitaba recurrir a una aparente infidelidad y, contra la razón razonante, mi intuición tenía, muy a menudo, la última palabra, la decisión final. Se trataba, sin duda, de traducir la poesía de mis poemas.

Palau entén l'autotraducció com una altra forma d'alquímia, una altra forma d'experimentar amb la poesia i amb ell mateix: com una manera de renéixer. Tot encaixa dins del seu món: autotraduir-se és l'última volta per acabar de reblar el clau. I és que l'autotraducció també és en certa manera transgressió: per a ell resulta més important la consciència del mateix poeta que la llengua en si. Palau considera més important fer un poema nou en castellà, és a dir, que el castellà sigui original i que expressi tot el que volia en el poema de partida, abans d'aferrar-se als mots i als girs idiomàtics que el podrien fer esclau del seu passat (1979: 14):

Los criterios para traducir suelen establecerse a nivel gramatical, a partir de las lenguas constituidas, con su andamiaje propio cada una de ellas. Sólo en la autotraducción el criterio puede establecerse a nivel de estado de conciencia y darse, como recurso, la percepción interna.

Perquè Palau només considera la traducció des del moment posterior a la creació: això implica que el poeta tingui un bagatge més ampli quan fa la

traducció que quan escriu el poema. Això pot comportar una actualització del missatge o, si més no, una possible modulació d'aquest. L'autotraductor té totes les llicències per fer amb la traducció el que li sembli, ja que el text és seu, però precisament això pot fer que s'allunyi del vertader poeta que va escriure l'original per escriure com el poeta que és en el moment de fer-ne la traducció.

De totes maneres, l'autotraducció a posteriori també pot ser, en certa manera, aquell acte de lectura i apropiació que comentàvem abans, però fet des de la pròpia obra. Tot plegat ens pot oferir una visió nova del poema i el poeta: veure com evoluciona el poema amb el poeta, i com aquest també canvia, s'adapta o s'allunya d'allò que era: en definitiva, d'allò que va escriure (1979: 15):

Muchas veces el poema me obligaba a revivir la situación o el estado de ánimo que lo había engendrado, y era sobre todo a partir de este momento cuando la traducción era posible. No se trataba tanto de una vuelta hacia atrás, ni de una búsqueda del tiempo perdido, como de la actualización de un mensaje, de una vivencia. El poema es siempre puro acto, actualidad permanente, que puede descargarse de la manera más imprevisible en una conciencia. De ahí que la carga del poema sea por esencia revolucionaria, peligrosa para muchos, porque introduce un tiempo (que quizá se daba por muerto o liquidado) en otro tiempo.

CONCLUSIONS

Josep Palau i Fabre és el poeta alquimista; el poeta d'una alquímia que és una manera d'entendre la poesia i la vida. I ho és en totes les facetes. La seva poesia és una experimentació total i global i és una recerca constant de la identitat a través de la desintegració del jo, el mimetisme i el somni.

Un aspecte d'aquesta alquímia en l'obra de Palau i Fabre és la traducció. La traducció en Palau pren punts de vista diferents: la traducció com a creació —o transcreació— i com a lectura i apropiació d'un original.

Aquesta visió de la traducció queda plasmada en els diferents tipus de traducció que du a terme, ja sigui com a traduccions pròpiament, com dins de la seva obra poètica de creació. De la mateixa manera, aquests postulats també s'adapten a la seva tasca autotraductora. Així, Palau i Fabre s'autotradueix i ho fa sota un prisma que a primer cop d'ull pot semblar literal, però que si gratem una mica veiem com no és ben bé així.

Palau i Fabre tradueix a posteriori, és a dir, un cop passat cert temps de l'escriptura de l'original i, això, afecta la traducció. Des del moment que la traducció canvia de moment en la història i en el període vital de l'escriptor, aquesta adopta uns matisos diferents, ja que ni l'experiència, ni l'estat d'ànim, ni les idees del poeta coincideixen amb exactitud amb els que tenia en el moment de l'escriptura del poema. Això és el que precisament passa amb Palau i Fabre: busca trobar la veu del poeta original que era ell mateix en el moment

d'escriure el poema, el mateix que fa quan tradueix Rimbaud i Artaud. De totes maneres, com que n'és ell mateix l'autor, això fa que l'experiència viscuda faci modular el poema traduït respecte de l'original en funció d'aquests canvis de circumstàncies i/o d'idees i postulats. En certa manera, les seves traduccions també són una mena de nova lectura de la seva pròpia literatura.

Tanmateix, cal esmentar la gran voluntat de recerca d'una originalitat també en el poema traduït. Aquesta originalitat, però, no consisteix a crear un poema de bell nou, sinó a buscar la seva versió, el seu hàbitat, en la llengua d'arribada: fer-se seu el poema del tot, emancipar-lo amb una nova llengua. Això comporta en certes ocasions allunyar-se de la fidelitat a la lletra dels poemes en català per anar més enllà i que prenguin vida per ells sols en castellà. D'aquí que Susanna Rafart (2003: xiii) comentí: «El cert és que les traduccions són força lliures i per això mateix genuïnes».

En aquest sentit, cal assenyalar també les restriccions del gènere: no és el mateix traduir poemes en prosa que poesia versificada. La traducció del poema en prosa s'acosta més a la traducció de la prosa que a la de poesia versificada, amb la qual cosa hi ha una sèrie de limitacions formals que no cal que tingui en compte, i la suposada literalitat és més senzilla d'aconseguir. Els poemes versificats, en canvi, contenen unes restriccions molt més fortes que condicionen la traducció, i consegüentment han de ser més lliures pel que fa a la literalitat a la lletra per tal de mantenir aquests aspectes formals. En qualsevol cas, en la concepció traductològica palaufabriana això no comporta de cap manera que els poemes en prosa hagin de ser forçosament més literals, ja que la literalitat es troba en *l'esprit* del poema.

En definitiva, Palau i Fabre és el poeta alquímic: té una alquímia totalment particular i, segurament, única i irreplicable. Part d'aquesta alquímia es troba en relació amb la seva concepció de la traducció i l'autotraducció. Una alquímia que fa que Palau i Fabre jugui en una altra dimensió.

JOSEP MIQUEL RAMIS
Universitat Pompeu Fabra

Annex 1

L'AVENTURA / LA AVENTURA
SENSATION

Par les soirs bleus d'été, j'irai dans les sentiers
Picoté par les blés, fouler l'herbe menue:
Rêveur, j'en sentirai la fraîcheur à mes pieds,
Je laisserai le vent baigner ma tête nue!

Je ne parlerai pas, je ne penserai rien.
Mais l'amour infini me montera dans l'âme;
Et j'irai loin, bien loin, comme un bohémien
Par la Nature —heureux comme avec une femme.

JEAN-ARTHUR RIMBAUD

SENSACIÓ

I

Pels vespres blaus d'estiu aniré pels conreus,
picotejant pels blats, sollant l'herba menuda.
Somniós, sentiré la frescor sota els peus,
deixaré el lliure vent banyar ma testa nua.

No pensaré en res, no parlaré per res,
mes l'amor infinit m'inundarà l'entranya.
I aniré lluny, ben lluny, de mi mateix després,
feliç, per la Natura —com amb una companya.

II

Pels vespres blaus i verds aniré pels conreus,
esgarrinxant pels blats i petjant l'herba fresca.
Sentiré palpitar la terra sota els peus
com si una dona nua s'oferís a ma destra.

Sens parlar, ni pensar, ni enyorar-me de res,
l'ample vent m'ompliria els narius i l'entranya.
I aniré lluny, molt lluny: allí on és defès
—tot sol, amb mi mateix— com amb una
[companya.

III

Pels vespres blaus de verd aniré al groc de l'aire
amb les cames ferides per espases de blat.
Sentiré sota els peus aquell ventre apagat
que les bèsties flairen amb un desig minaire.

SENSACIÓN

I

En las tardes azules iré por los sembrados,
picado por los trigos, hollando hierba parca.
Soñador, sentiré su frescor en mis plantas,
dejaré al libre viento bañar mi cabellera.

No pensaré en nada y andaré enmudecido,
pero un amor sin fin inundará mi alma.
E iré lejos, muy lejos, de mí mismo perdido,
feliz, por la Natura —mi compañera extraña.

II

Con el aire azul-verde iré por los sembrados,
arañando por trigos, pisando hierba fresca.
Sentiré palpitar la tierra a mis pisadas
como si una mujer se ofreciera a mi diestra.

Sin hablar, ni pensar, ni añorarme siquiera,
el viento llenará mi nariz y mi entraña.
E iré muy y muy lejos, donde está la Quimera,
solo, conmigo mismo —mi amable compañera.

III

En tardes verdiazules iré al gualda del aire
con las piernas heridas por espadas de trigo.
Percibiré a mis pies, de la tierra el latido
que olfatean las bestias con instinto minero.

I emmudit —el cap nu— irremeiablement,
em donaré amb furor al gran desig de l'aire,
i em deixaré bressar com una lleu sement
que fecunda una flor —altiva o solitària.

Mudo y cabello al viento, irremisiblemente,
me daré con furor el deseo del aire,
me dejaré mecer como leve simiente
que fecunda una flor, altiva o solitaria.

IV

En els blaus i en els verds, a l'estiu, prop de l'aire,
fecundat per llavors que prodigava el vent,
aniré, sense nord, com una rel dansaire,
per la muntanya amunt, cercant el meu ponent.

IV

Entre verdes y azules, en verano, en el aire,
fecundado por larvas que el viento prodigaba,
iré, sin rumbo alguno, como raíz que danza,
trepando por el monte en busca de mi ocaso.

Vegetal —o animal— i sens bri de raó,
confós amb la natura ardent i solitària,
seré el pol·len que duu el vent de la tardor,
quan la tempesta brunz i s'alça l'alimària.

Vegetal —o animal— sin pizca de razón,
fundido a la Natur, ardiente y solitaria,
seré el polen que lleva el viento del otoño,
cuando cunde el mal tiempo y se encrespa la
[llama.

V

Sense blaus, sense verds, perdut en mí mateix,
conqueriré l'altura que el sol llaura.
Sense fred, sense vent, maldura d'un sol bleix,
l'antiga terra encara trepitja Minotaure.

V

Sin azules ni verdes, en mí mismo perdido,
conquistaré la altura labrada por el sol.
Sin frío ni viento, madura de su aliento,
todavía la tierra zanquea Minotauro.

Si la font ni la flor no troben la paraula,
la pedra la dirà com el meu front.
En el desig del vent se'n va la vella faula.
El front, la pedra, occeixen. —Resta el desig
[pregon.

Si ni fuente ni flor no hallan la palabra,
la piedra la dirá, al igual que mí frente.
En el latir del viento se va la vieja fábula.
Frente y pedrusco, matan. —Sigue el deseo,
[ardiente.

París, 15 de maig del 1947

París, 15 de mayo de 1947

Annex 2LA IDENTITAT / LA IDENTIDAD
L'ÉTRANGER

- Qui aimes-tu le mieux, homme énigmatique, dis? Ton père, ta mère, ta sœur ou ton frère?
 —Je n'ai ni père, ni mère, ni sœur, ni frère.
 —Tes amis?
 —Vous vous servez là d'une parole dont le sens m'est resté jusqu'à ce jour inconnu.
 —Ta patrie?
 —J'ignore sous quelle latitude elle est située.
 —La beauté?
 —Je l'aimerais volontiers, déesse et immortelle.
 —L'or?
 —Je le hais comme vous haïssez Dieu.
 —Eh! qu'aimes-tu donc, extraordinaire étranger?
 —J'aime les nuages... les nuages qui passent... là-bas... les merveilleux nuages...

BAUDELAIRE

L'ESTRANGER

- ¿De quin país és aquest estranger?
 —No ho sé.
 —¿Com se diu?
 —No ho sé.
 —¿Què fa? ¿Quina llengua parla?
 —No ho sé.
 —¿Com us dieu, bon home?
 — ...
 —¿De quin país veniu? ¿On aneu?
 —Sóc d'aquí. Sóc estranger.

16 d'octubre del 1947

EL EXTRANJERO

- ¿De qué país es el extranjero este?
 —No lo sé.
 —¿Cómo se llama?
 —No lo sé.
 —¿Qué hace? ¿Cuál es su lengua?
 —No lo sé.
 —¿Cómo te llamas, buen hombre?
 — ...
 —¿De qué país vienes? ¿Adónde vas?
 —Soy de aquí. Soy extranjero.

16 de octubre de 1947

BIBLIOGRAFIA

- Badia 1987: Alfred BADIA, «La poesia de Josep Palau i Fabre», dins DDAA, *Palau i Fabre*, Barcelona, Publicacions ICE / Universitat de Barcelona, 25-32.
- Balaguer Pascual 1995: Enric BALAGUER PASCUAL, *Poesia, alquímia i follia. Aproximació a l'obra poètica de Josep Palau i Fabre*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- 2000: Enric BALAGUER PASCUAL, «La Poesia de l'alquimista», dins Guillamon (2000: 145-150).
- Clapés / Udina 2006: Antoni CLAPÉS / Dolors UDINA, «L'art de la traducció en Josep Palau i Fabre», *Reduccions*, 85, 111-115.
- Creus i del Castillo 1973: Jaume CREUS I DEL CASTILLO, «Josep Palau i Fabre, poeta de les alquímies», *Serra d'Or*, 163, 282.
- García Ferrer / Rom 1993: J. M. GARCÍA FERRER / Martí ROM, *Josep Palau i Fabre*, Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya.
- Guerrero 1999: Manuel GUERRERO, «El mimetisme segons Josep Palau i Fabre», *Lletra de canvi*, 39, 13-19.
- Guillamon 2000: Julià GUILLAMON (ed.), *Josep Palau i Fabre, l'alquimista*, Barcelona, KRTU.
- Nofre 1999: Tomàs NOFRE, «Dels Poemes de l'alquimista als Contes de capçalera», *Lletra de canvi*, 39, 26-27.
- Palau i Fabre 1976 [1944]: JOSEP PALAU I FABRE, «Crear, traduir», dins *Poesia* [núm. 4 de la revista original], ed. facsímil, Barcelona, Proa.
- 1979: JOSEP PALAU I FABRE, «Introducció», dins id., *Poemas del alquimista*, Barcelona, Plaza & Janés, 9-16.
- 1991: JOSEP PALAU I FABRE, *Quaderns inèdits de l'alquimista*, Barcelona, Edicions 62.
- 1997: JOSEP PALAU I FABRE, *Els quaderns de l'alquimista*, Barcelona, Proa.
- 2002: JOSEP PALAU I FABRE, *Poemas del alquimista*, Barcelona, Galaxia Gutenberg / Círculo de Lectores.
- 2005: JOSEP PALAU I FABRE, *Obra literària completa II. Assaigs, articles i memòries*, Barcelona, Galaxia Gutenberg / Cercle de Lectores.
- Paz 1971: Octavio PAZ, *Traducción: literatura y literalidad*, Barcelona, Tusquets.
- Planella 1999: Gabriel PLANELLA, «L'equació poètica de Palau i Fabre», *Lletra de canvi*, 39, 24-25.
- Rafart 2003: Susanna RAFART, «La via sensitiva», *Avui. Suplement cultura*, 8 de maig, XIII.
- Ramis 2009: Josep RAMIS, «Palau i Fabre, Josep», dins Francisco Lafarga / Luis Pegenaute (ed.), *Diccionario histórico de la traducción en España*, Madrid, Gredos, 861.
- Rimbaud: Arthur RIMBAUD, *Una temporada a l'infern. Il·luminacions. Els deserts de l'amor*, versió renovada, estudi preliminar i notes de Josep Palau i Fabre, Barcelona, Bruguera («Els Llibres del Mirador», 1984).
- Ruiz Soriano 2004: Francisco RUIZ SORIANO, «Josep Palau i Fabre: la voz subversiva del alquimista», *Espéculo. Revista electrónica cuatrimestral de estudios literarios*, 26 [consulta en línia: www.ucn.es/info/especulo/numero26/palau.html].
- Sala-Sanahuja 2000: Joaquín SALA-SANAHUJA, «La traducció en l'obra de Josep Palau i Fabre», dins Guillamon (2000: 171-175).
- Salvo 1996: Ramon SALVO, «Josep Palau i Fabre: de l'aprenent de poeta a l'alquimista», *Revista de Catalunya*, 103, 101-123.